

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Жыйылыу

Болжалгъа салынмазлыкъ жумушла сюзюлгендиле

КЪМР-ни Башчысы Казбек Коков болжалындан алгъа бардырылган жыйылыуында шендюго заманга артыкъда магъаналы соруулары сюзгенди.

Сёз миллет проекте къалай толтурулгъанларыны, эллени бла шахарланы тизгинлерин жыйыу не халда болгъаныны, жаз башы сабан ишлени юслеринден да баргъанды.

Тюбешюде 9 майда Уллу Ата журт урушда Хорламны кюнюн байрамлауыга хазырлануыга уа энчи эс бурулгъанды. Урушну ветеранларына бла аланы юй бийчелерине жыл сайын телениучю ахчаны ёлчемин 75 минг сомдан 100 минг сомга дери кётюрюрге оную этилгенди. Андан сора да, КЪМР-ни Башчысы Казбек Коковну былтыр чыгъарган Указына кёре байрамга жыл сайын телениучю 5 мингишер сом тылда урунганлауыга бла

сабийлей концлагерьни, фашистле эмда алагъа жакъ басхан къыррала Экинчи дуняа урушну кезиунде къураган тутмакъланы азаплыгъын сынагъанлауыга бериликди.

Казбек Коков жигит къоруулаучуларыбызны сын ташларына, къабырларына, аланы журметлерине ишленген мемориал эсертмелеге сакъ болурга, аланы тап халда тутарга эмда битеу белгиленген жумушланы бийик даражада ётдюрюрге буюргъанды, деп билдиргендиле КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствоосуна пресс-службасындан.

Саулукъ

Жангызды эмга къыйматлыды

Кёп болмай Нальчики кардиология арасында КЪМР-ни саулукъ сакълау министри Рустам Калибатовну къауышыуу бла ишчи кенгеш болгъанды. Анда баш тема стационарны былтыр ишини эсеплери чыгъарылгъандыла.

Кардиодиспансер республикада жангызды. Анда бир жолгъа 248 саусузга бакъдырыр онгла бардыла

Былырдан бери анда 6864 саусуз жатып чыкъгъанды. Алай бла, «Саулукъ сакълау» миллет проектни «Жюрек эм къан тамырла бла байламлы ауруулауыга къажуу» программасына кёре мында кеслерине бакъдыргъанлары арасында инфарктдан ёлгенлени санын иги да азайтырга къолдан келгенди. Бюгюнлюкде мында сынамылы специалистле ишлейдиле эм танг кесек бийик технологиялы операция этиледи.

Энди инфаркт миокарда болгъанла Кардиология диспансерге тапдырыладыла. Амбулатор халда да ала тийишли дарманла бла жалчытылынадыла. Былыр аллай себеплик 348 саусузга берилгенди.

Кенгешни ахырында Рустам Калибатов араны ишине бийик багъа бергенди, кемчилке бла байламлы эсгертилеуе да этгенди.

Эл мюлк

Сабанчыланы къыстау кезиулеру

Къабарты-Малкъарны мюлкери, чууакъ кюнлени керексизге жибермей, нартох бла чёплеу салып корешедиле. Районланы эл мюлк управленияларындан билдиргенлерича, бюгюнлюкде нартохден 1,280 минг гектарга эм чёплеуден да 0,520 минг гектарга салыннганды.

Эсге сала айтсакъ, быйыл мирзеулук нартохке 132,4 минг гектар ёлюннгенди, ол былтырдан кёбюрекди. Белгилисича, нартох республиканы танг кесек жеринде ёсдюрюледу эм аслам тирлик берген битимледен бирине саналады. Сёз ючюн, мирзеу эм къудору битимлени алып айтханда, анга 60 процент жетеди. Чёплеуно да быйыл 15 минг гектарда ёсдюрюр мурат барды.

Саулай алып айтханда, бу кюнлде арпа, къудору, картоф, зынтхы, мал ашлагъа жаралуу эм башха ёсюмлюкге да орнатыладыла.

Айнытыу

Халкъла аралы кёрмючге — биринчилени санында

Къазахстанга эм магъаналыга саналган «Apple & Garden Expo» халкъла аралы кёрмюч бу айны ал кюнлеринде ётгенди. Ол терек бахачылыкъ эмда теплицала къурау ёлюмлеге жораланганды, кеси да бу ишлеге сейирлери болгъан кёплени жыйгъанды. Аланы санында Къабарты-Малкъардан талай предприятие да бар эди, деп билдиргендиле КЪМР-ни Экономиканы айнытыу министрствосундан.

Кёрмюч Россейде, Къазахстанда, Узбекистанда, Къыргъызда эмда Къытайда гитче предпринимательство бла корешгенлени, эл мюлк эмда промышленность товарла чыгъаруучулары араларында хайырлы байламлыкъла къурауыга бек иги себеплик этгенди дерге боллукъду. «Бизни къырал берген болушкъуна хайырындан, анга Къабарты-Малкъардан бизнесни келечилери да

къатышхандыла. Эсге сала айтсам, шендюге дери алай онг болмагъанды. Биз къураган бир стенде ала кеслерини продукциялары бла къурауучулары шагъарейлендиргендиле, алыучула бла да танышхандыла. Кёпледен сейир болгъанын кёргенбиз, ала кеслери да терен байламлыкъла къурауыга сыйгенлерин туура этгендиле, – дегенди КЪМР-ни экспортка себеплик этиу арасыны

башчысыны орунбасары Хадижа Абидова.

Регионну келечилери тюз стендени аллында окъуна къыйматлы тюбешюле бардыргъандыла, алыучула бла ушакъ этгендиле. Аланы ичинде оптовый компанияланы, розница сетлени адамлары да бар эдиле.

Республикадан кёрмючге юч предприятие къатышханды. «БАЗИС» биригю терк айныгъан терек бахачылыкъда 2009 жылдан бери къармашады. Бир жылгъа алай бахчаланы юч минг гектарында изленген шпалер продукция чыгъарады, бу жаны бла бизни къыралда алчыланы санындады. «Сад комплект» предприятие Италиядан бла Къытайдан терек бахачылыкъга керек болган техника бла оборудование ташыйды. Ол санда: дарман жайгъан, кырдык чалган, бутакъла жыйгъан, семиртгилени чачхан затла да бардыла. «Сад под ключ» мюлкде уа терекчилге ёсдюредиле: бир жылгъа 2,5 миллионун чыгъарадыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Библириу

Газетлеге бла журналлагъа жазылыу башланганды

Хурметли жамауат!

Биринчи апрельден башлап 2024 жылны экинчи жарымына жазылыу кампания башланганды. Сизни почта связыны битеу ёлюмлеринде сыйген газетлеригизге бла журналларыгызга жаздырырга онгугуз барды. Бу магъаналы жумушну артка салмагъыз. Заманында тамамланган ишге бир зат да жетмейди.

Эсгизге салайыкъ, «ЗАМАН» газетге жазылыуно 6 айга багъасы торленмегенди - 897 сом бла 96 копекди.

КЪМР-ни почта связыны
федерал управлениясы.

БИЗНИ ИНДЕКСИБИЗ – П 5893

Юбилей

3 бет

«Миллетни миллет этген
затларыбыз жалаңда тилни
юсю бла сакъланырыкъдыла»

Эсе тутуу

9 бет

Билимин
сохталарындан
къызгъанмагъанды

Сауылау

10 бет

Чыгъармачылыкъ
энчилигине –
бийик багъа

Сагъышла

11 бет

Сюймеклик
ариу
ийманды

«Заман» газетни 100-жыллыгына

Терк түрленген жашауу излемлерине келише

Ахыры. Аллы газетни
42-чи номериндеди

1939 жылдан башлап аскер-патриот тема да тийишли жерни алады. Улуу Ата журт урушну кезиунюнде Ата журтну кборуулау, совет халкк эм аны махтаулу аскери этген улуу жигитликке, хорлау бизни болмай кьал-мазлыгы газетни бетлеринде баш магьананы тутайды. Оккупацияны кезиунюнде да жашы-

Малкьар ючюн» деген ат бла 9 кере чыкьганды. Аны 1942 жылда 15 декабрьде чыгарьылган 4-чю номеринде «Гитлерчи итлеге ёлюм!» деген башы бла басмаланган ал статьяда быллай сёзлерин окуйбуз: «Кьанлы фашистле ууучлагьан Кьабарты-Малкьарны урунган халкьлары! Немисли-фашист зулумчуланы зорлугундан сиз эркин боллукк кезиу узакь туй-

ге жол» деген ат бла чыгдады. Газетни башлары түрленгенликке, ол жаратылган кюнден башлап бюгюннге дери да мамырлыкны, келишиуюкню кючлеуге себеплик этгенди. Кьырал бла, халкк бла, газет окуучула бла бирге аланы эс-лиликлерини, окууларыны, бил-лимлерини, жангы жашау кьу-раргьа усталыкьларыны ёсюю бла бирге ёсюп баргьанды.

1973 жылда газетде ишлеген-лени кьаууму.

рын жайылган «Совет Кьабарты-Малкьар ючюн» деген газет халккны таукелликке чакьрып, хорлау бизни боллугьна ийнан-дырып тургьанды.

Кьабарты-Малкьар бир кесе-сек заманны ичинде немис-ли фашистлени кьолларына тюшгенде окуна, газет гитче форматда «Совет Кьабарты-

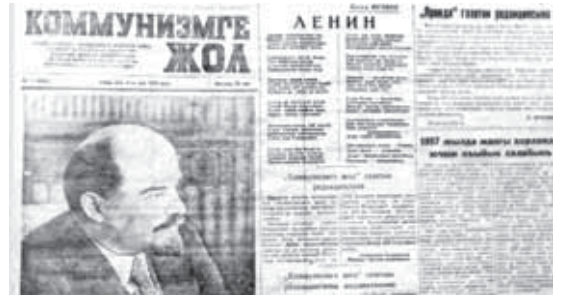
юлдо. Бизни махтаулу жигер Кьызыл Аскербиз Ата журт урушну фронтларында башлам-ны кеси кьолуна алгьанды...

Фронтладан Совинформбю-рону билдириуелери да басмала-ныпдыла. Газетни ол номерлери халкьгьа жашырын жайылган-дыла.

Белгилисича, газетни иши 1944 жылда 8 мартда сау 13 жылгьа юзюледи. 1957 жылда 5 майдан башлаб а «Коммунизм-

Газетни материаллары халккны махтаулу тарыхыны шартларын-дан кьуралгьандыла.

Ана тилибизде чыкьган га-зетни озган заманларына кьайтып, биз «Кьарахалкк», «Ленинчи жол», «Социалист Кьабарты-Малкьар» газетде ишлеген жолдашланы, газетни ишчи-элли корреспондентле-рин улуу намыс эм хурмет бла сагьынабыз. Аны биринчи ишчи-элли корреспондентлери

Насталаны Солтанны, Биясан Третьяковну, Энейланы Хашими, Гуртуланы Наурузну, Зока-ланы Кьурманбийни, Хочуланы Салихни, Отарланы Керимни, Залиханланы Жанакьайытны, Макутланы Сафарны эм кёп башхаланы атлары ыспас бла эсгериледеди. Ала басмагьа жашлай келип, жаш кьызыу журеклери бла жазгьандыла, газетни биргесине кеслери да ёсгенди.

Баш редакторла болуп ишле-ген Шауланы Салих, Кьумукь-ланы Салих, Насталаны Сохта, Ашхакьланы Элжерукьа, Цо-раланы Магомет, Шауланы Миналдан, Кациланы Хабу, газетни жууалпы кьулукьчула-ры Нёгерланы Мухарбий, Будаил-ланы Азрет, Теммоланы Хамит, Гуртуланы Солтанбек, Кучукла-ны Магомет, Малкьондуланы Хамит, Беппайланы Фатимат, Холаланы Азрет эм башхала-анга улуу кьыйын салгьандыла.

Газетде ишлегенден кёпле Улуу Ата журт урушну кезиу-юнде кьолларына сауут алып, душман бла сермешге кьатыш-хандыла, Гуртуланы Солтан-бек, Афашокьаланы Ибрагим, Будаиланы Азрет, Беппайланы Фатимат, Мусукаланы Алий эм башхала Ата журтубуз ючюн жан бергенди. Малкьон-дуланы Хамит, Мирзойланы Алий, Кучукланы Магомет а урушха дери да газетде ишлеп, фронтда да болуп, сау-саламат

кьайтып, газетде ишлерин бар-дыргьандыла.

«Коммунизмге жол» газет совет басманы, партия басма-ны ахшы тёрелерин жашауда бардыра, халкк асламла бла байламын кючлендиреди, ке-сини активин айнытады. Ол кадрла ёсдюрююно ахшы гюр-бежиси болгьанды. Анда иш-легенден кёплери жууалпы партия эм совет кьулукьлада, илму учреждениелада эм баш-ха жерледе ишлегенди. Ала-н араларында КьМАССР-ни Баш Советини Президиумуна Председатели Гыттуланы Максимини, КПСС-ни обкомуну бёлюмюно таматасы Бёзю-ланы Ахматны, фахмулу жа-зыучуларыбыз Толгьурланы Зейтунну, Тёппеланы Алимни, Мокьаланы Магометни, То-кумаланы Жагьафарны, Гур-туланы Салихни, Шауланы Хасанны эм кёп башхаланы атларын айтыргьа боллукьду.

«Заман» газет алгьын жыл-ладан келген ахшы тёрелени андан ары бардырады. Ре-дакцияны шёндюю кьаууму шуёх, кьуралып тохташан, иш кёллюююк, чыгьармачылык хунери, бир бирин ангылау, хар бири да битеулю борчланы толтурууда магьанасын, жерин да билген коллектив болгьанын белгилерчады.

ЮСЮПЛАНЫ Галина
хазырлагьанды.

Кьурулуш

Солугьанланы кьайгьысын кёрюп

Черек районну админи-страциясыны башчысы Кьубайланы Алан мада-ният араны энди башлан-ган кьурулушун жокьлагь-анды. «Бу проектни мураты Кьабарты-Малкьаргьа со-лургьа келгенле заманла-рын зауукьлу ётдюрюрча этиудю. Ол а туристлени бютюн аслам келирлерине себеплик этмей кьаллык тьююлдо», – дегенди.

Чирик кёлле республика-ны айбат тийрелеринден бириди, аланы кёрюрге, кьатларында солургьа кёл-пле сойюп келеди. Ала-ны маданият жаны бла

жумушларын жалчытугьа «Чирик кёл» маданият-оюн ара да юлюшюн кьоша-рыкьды. Анда Черек ауу-зунда жашагьанлагьа да иш табылыкьды.

Жангы мекямда музей-панорама, сабийле ой-нарча залла, кафе эмда жыйылула бардырылуучу отуу да боллукьдула. Ол солурча эмда эрикгенни кетерича майдан болуп кьалмай, районну кьо-лайлыгьын ёсдюрюрге да себеплик этерикди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Мадарымлыкь

Иш кёллююк – жетишимлиликни башы

Тау элдеде, улуу сабанлыкьла болмагьанлыкьгьа, жай-лыкьла, биченликке эркиндиле. Хабаз да малчылыкь бла кьореширге аламат жерледен бириди. Аны ючюн болур, бичен чулгьамла болмагьан хазна арбаз жокьду мында. Журналистлени кьаууму кёп болмай элли жокьлагьан-ларында, таг кесек мал жайып, башына мадар этген, иш кёллю жашларыбыздан бири Журтубайланы Азретни жашы Магомет бла да тубешгенбиз.

Ол 1960 жылда Кичибалыкь-да туугьанды. Кеси айтханыча, малчылыкь бла гитчелигинден окуна шагьыреиди. Атасы кёп жылланы Кичибалыкьны бла Хабазны совхозунда ишлегенди. Юйюрлери да малсыз болмагь-анды. Школдан сора Магомет Нальникде училищеде электрик-ге окугьанды. Аны бошагь-андан сора, аскерге кетгинчи «Эльбрус» мебель чыгаргьан комбинатда урунганды. Андан кьайтхандан сора, «Хабаз» совхозда тракторист, комбайнёр да болуп тургьанды.

– Мен, улуу сатып алып, Хабаз-гьа журюгенли 25 жыл чакьлы болады. Аны бла бирге, элде малдан башха файда тюшо-ралмазлыгьымы заманында ангылап, 2006 жылда окуна элчи фермер мюлк кьурагьан-ма. Кёбюсюнде сауулгьан малла тутума, кьойлары да бардыла.

Сютюно, учузурак болса да, загото-вительлеге береме. Бусагьатда аны жарашдырып онг жокьду. Мындан арысында да ийнеклени саын кёбей-тир акылым барды, – дейди Магомет.

Ол айтханга кёре, малланы кё-бюсюнде бичен бла кечиндиреди. Кесини юч гектарындан сора да, Ауар-Сьуртада 210 гектар чакьлы биченлик алгьанды. Аны себепли кьошакь халда салам алыргьа тюшмечюню. Мирзеуюно да хар тюрлюсюнден кьыстырыкь этмей болмайды.

– Кьыралдан болушлукь ал-магьанма, кеси кьыйыным бла ишлерге кюрешеме. Аны алып ючюн а кьагьытланы жараш-дырыргьа, заман кьоратыргьа тюшеди, кьабыл этмеселе уа, тюнголесе. Бир амал болуп, киши кьолуна кьарамасанг игиди, – деп кьошханды жигитибиз.

Техниканы юсюнден айтханда, предпринимательни тёрт тракто-ру, Зил-130, «Немка» комбайны эм башха оборудованысы да жетерча бардыла.

Магомет билдиргенича, жайда биченни кезиуюнде улоугьа башха водительни олтуртады. Кеси уа, дагьыда беш-алты жашны нёгер этип, эки-юч айгьа бичен ишлерге чыгдады. Жаууула чырмама-сала, ишлерин ай бла жарым-гьа да бошаучуду.

Магомет Апшаланы Хусей-ни кьызы Мариям бла юйюр кьурагьанлы эки жыйырма жылдан атлагьанды. Ала беш кьызыны аягьы юсюне салалгьандыла. Бюгонлюк-де Света, Жаннета, Сафият, Жансурат эрдеди. Жамилла, медколледжни кьызыл дипломгьа бошاپ, Кьабарты-Малкьар кьырал универси-тетни медицина бёлюмюнде билимин ёсдюреди.

Туудукьладан тогууз жаш бла эки кьызычкь бардыла. Арбазла-ры сабийден толу, Магометни бла Мариямны насыппы кьартлагьа санаргьа боллукьду.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

- Мухтар, төрели соруудан башларык-ма: нарпаны деменгиле уясы Огъары Малкъарда тууганса, баям, аллай къудурет омалыктыкы горенинде жашап, поэт болмай къалыкты тойлол эдинг. Къалай бла боланганды ол жолунг?

- Хар буланган, этилген ишени кесини бир тамалы болады. Баям, къанымдамы-жанындамы, къайдан эсе да келип къонган бир зат болур эди. Жашауум сөз бла байламлы боллугуну мурдору мен туугунчу окъуна салынганга көрөнеди бирде кесиме. Энци сөзюмю айтырга уа кечирекледе таукел болганым, акылбалык болган чакъларымда жазмай а болаллык тойюлсе деген аллай бир сезим келген эди. Сора мектепде бизни бир керти да аламант устазыбыз Мисирланы Тамара Сальховна окутханды, анча къарап, не жаны бла да юлго алганбыз, биринчи назмуларымдан бирин да анга атаган эдим.

- Иосиф Бродский кеси заманында «Адабият – ол жашаууну кёргозтген суратды», - дегенди. Сен а къалай айтырык эдинг?

- Адабият – ол жашаууну бир кесегиди, аны тасхаларын ачаргъа кюрешген бир ачкыч. Дуниялыкты байлыгын, тюрсионлюгюн аулап чыгаргъа аны окъуна къолундан келмейди. Келген болса, анча ёмюрню ичинде анча китапла чыкыганлай турмаз эдиле.

- Жазычууну жазган затлары аны кесинден энчи жашайдыла деучюдоле, ол керти да алаймыды?

- Хау, ол айтыуу бла толусунлай келишеме дерге боллукъма. Сөз ючюн, Жүрүбайланы Махти бла «Зоопарк» деген эпифарсны жазганыбызда, ол Малкър театры сахнасында да салынган эди, бир бирибизни къылларгъа жетиучо эдик. Нек? Бу жигит былай айтырыкты деп бирибиз, угъай, ол алай айтырык тойюлдо, былай айтырыкты деп, башхабыз. Алай этип, даулаша кете эдик да, ахырында уа не ол, не мен айтан да болмай къала эди. Жигитибиз: «Мен аны да айтырык тойюлме, муну да айтырык тойюлме, излегиз да, башха затны салыгъыз», - деп, айтахнын эдиргенди.

Чыгармачылык деген аллай сейир затды, бир затны жазама деп турганлай, ол башха жанына кесича бурулуп кетеди, гылынуу тюрлендирмей амалынж жокъду, сыйын мен излеген чеклеге деп къысады. Ол аны энчи жашауу болмай не затды да сора?!

- Илма а къайдан келеди?

- Аллахды билген, айтан къыйынды къайдан келеди ол!

- Назмуларынган деген «кюн, ийнанама мен санга», деп жазганама. Жашауда уа сен кимге, неге ийнанаса?

- Кюннге ийнануу – ол игилге ийнанууду. Аллах ийнанууду баш магъаналы зат жашауда. Аллах шукур этмеген адамгъа да ахшылык этерик тойюлдо, адамгъа ахшылык этмеген а Аллах да шукур этерик тойюлдо. Бу жашауда хар зат къаты байламлыкъдады.

- Аллахны сагъындык эсек, назмуларынгы биринде ийманлы болуу къыйын борчду дегенсе. Ийманлы адам къаллайды бюгонлюкде?

- Анамы атасы Ахкъбекланы Машу Бызынгыны Эл советини председатели эди уруш жыллада. Энде жашланы аскерге алырга повесткала аны къолунда эдиле. Кесини уа жети жаны, бирине да онсегиз жыл толмаган. Таматасы Гиняз а ёрному, ёсюм болган улан эди да, халкыны сабийин къазауатха ашырып, кесиникин агъанды демесиле деп, аны къурап, айтханымча, жыл саны да жетгинчи ашырган эди урушну отуна аппам буреуну жангызыны

орунуна, аны тамыры ёчюлюп къалмасын деп. Ийманлы адамны юлгюсю тойюлмюдо ол? Керти ийманы болган адам Аллах къуллукъ эттени бла бирге халкъгъа да къуллукъ этеди.

- Сен а аллай ийман бла жашааламыс?

- Кесим билип, адамны жанын къыйнамазгъа кюрешеме, билмей, гоняхлык этген эсем, бизни Жаратханын кечик-меклигине ышанама. Атам манга алай айтычу эди: «Болурла аллай кезулеринг да – сени тюзюнюгю бир Аллахдан бла кесинден сора киши билрге сыймеген. Тезерсе. Алай кесинге кюзюге къарап: «Ай налат болсун, алай а къалай эдинг!» деген

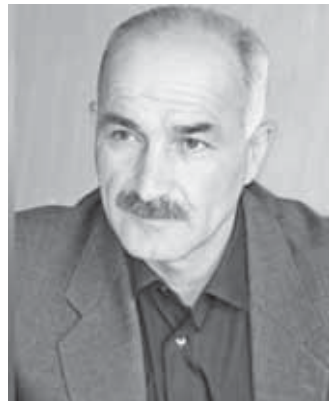
Юбилей

«Миллетни миллет этген затларыбыз жаланда тилни юсю бла сакъланырыкыдыла»

Поэт, кёчюрмечи, РФ-ни Жазычуларыны союзуну келечиси, «Эльбрус» китап басманы малкър адабият бёлюмюю таматасы Табакъсойланы Хасанны жашы Мухтаргъа бу кюнледе 65 жыл толганды. Ол бюгонлюкде кьарчай-малкър адабияты жолунда хайт деп барган назмуларыбыздан биринди. Жырчы жырндан танылыр дегенлей, Мухтарны чыгармалары да тууган жерге, аны адамны сойем-клике жораланган жарык тизинери бла айырмалыдыла. Аны «Чарс», «Чарх оюн», «Мен билеме» дегенча назму жыйымдыклары малкър адабиятны тарыхында кеслерини даражалы жерлерин алгандыла эмда, сёзюс, окъуучуланы жюреклерине жол тапхандыла. Мухтар бла кёп болмагъанлай тюбешип, жашаууну, чыгармачылыккыны юсюнден ушакъ этгенбиз.

Мухтар, сени жыр да жаз, назму да жаз, жамауат къулак салмаз, сом къайгылы дуняда сёзюнюгю киши алмаз деп жазганын эсимдеди. Ол керти да алаймы болуп къалганды, шёндюню поэтине сёзюню эшитдирген къыйынмыды?

- Да не къыдуру кереклиси барды, сом къайгылы дуняда жазган адамгъа сёзюню эшитдирген керти да къыйынракъды. Алай айтырыгым, мен, Табакъсойланы Мухтар, не зат жазалган эсем да, аны окъмайдыла, билмейдиле, истемейдиле деген жаркъуум болмаз, бир тизгиним да ёмюрде окъулмай да къалсын, халкъыбыз кесилигин, тарыхын, бетин, къылыгын,

кюнюнг – ол сени ёлген кюнюнгдо», - деп.

Анабыз да, айтханымча, Ахкъбекланы Машуну къызы Чакира, тюз алай юйретгенди бизни, жалгъанга алданмагъыз, къатыгъыздагъыла эс тапдырыгъа кюрешгиз, жюрек къыйынлыкъдан бир жанына болугъуз деп. Былайда Казим хажини сёзлери бла айтырга сюеме: *Бу жашаууну тирменлерин кьурмасанг, / Адамла гъа кьарындаш болуп турмасанг, / Дестеринге ырызлыкъ жазылмаз*, - деп.

- Белгилисича, кьарачай-малкър халкыны улуу да, деменгиле да тин къыйматлары барды. Ол хазаны ёзгермезча, ёчюлтмезча бюгонлюкде не этерге тийиши болурбуз?

- Чынг алгъа – тилибизни сакъларгъа. Бу дунялыкъда бизге берилген къыйматларыбызны багъаламасакъ, сора тамбла не ахшылыкъла кёрлюкбюз. Миллетни миллет этген затларыбыз жаланда тилни юсю бла сакъланырыкыдыла. Эки зат барды энчи магъанасы болган, аны юсюнден Ёзден адетде аталадан жер къалыр, аналадан жыр къалыр деп айтылады. Аны бла байламлы бир тилде бир тизгинде да келген эдиле бир кезиуде, ала былай башлана эдиле: *О боже, что же ожидает нас! / Ужели мой родной язык умрёт! / Балкарка мать, над зыбою склоняся, / Чужую колыбельную поёт*. Сагъышландырырча затпадыла была.

- Чыгармачылыккыгъа къайтайык.

сыфатын сакълап, миллетлей къалып жашасын ансы.

- Не зат къыйнайды бюгонню поэтни жюрегинг?

- Битеу дуняда бола турган тапсыз ишле бири къалмагъанлай къыйнайдыла жюрегиме. Аны алай соруунга тюз жууап берейим деп айтхан сунма, жюрегимде болганны айтама. Халкъыбызны Аллаху гъагъала, мен оюм этгенден, бир сейир энчилиги бла жаратханды. Таулула битеу дуняны къайгысыын кёре биледиле, анга кеслериникинеча жарсы да биледиле. Сора малкър назмуу да миллетини дунялыккыгъа кёз къарамы бла келишмесе, ол кимди?!

Белгилерге сюеме, бизде къайсы къууларыбызда да таулула алгъыш айтсала, жаланда юйюрлерине, ёз журтларына айтып къыймайдыла, ала къыралгъа, дунягъа да алгъыш этедиле. Къайсы узакъ жерде болган къыйынлыкъла да таулуу жюрегине биз болуп чанчылады. Барыбыз да дунялыккыны къуларыбыз. Къайсы да болсун, башха халкъгъа къыйын болган заманда биз а бокабай ойнагъандан Аллах сакъласын. Поэтмем, поэт тойюлмеми, ма аллай затла сагъышландырадыла мени хар заманда да.

- Орус поэтесса Анна Ахматова: «Верю я, сохраним мы тебя, русское слово», - деп жазганды. Ийнамыса сен а таулу сёзю сакъланырына?

- Ийнамай а! Шёндю Жарашуыланы Зайнафын «Къарачай-малкър тилини фразеология сёзлюгюн» жангидан чыгъара турарыбыз. Автору сау кёзюнден болмагъанды, жарсыгъа, бу иш. Аны редакторлукъ ишин тамамлай турама. Динибиз, жерибиз, ана тилде сёзюбюз сакъланыларына ийнамамасама, бу затла бла кюреширик тойюл эдим. Анда-мында къаламын бир зат тырнай эсе да, ол да жаланда аны ючюндю.

- Атанга жоралап бир ненча назму тизгенсе, алада аныча таза жюрекли бола-лырмамы, анга ушайларгъа деп жазганынгу туурды. Ушайлармыса?

- Да ким да атасына-анасына ушаргъа кюреше болур. Керти тёлюню керти адамлары эдиле ала, къыйынлыкъланы да кётюрюп, миллетликлерин да сакълалы, ийнануулыкуну да тас этмей жашаганла.

Алгъаракъ жыллада «Эльбрус» китап басмада «Хорлатмаз адам эси» деген эсериле жыйымдыгы дуня жарыгын кёргенди. Анда абадан тёлюбюз кёрген къыйынлыкъларыны юсюнден хабарлагъандыла, хар бири кесини энчи азап жолуну юсюнден. Анда жетмишден артык адамны эсерилери бардыла. Алай ала хар бири ахырында бир берлири бла келишип айтанча: «Биз кёргенни душманбыз да кёрмесин», - деп, тилек этедиле. Ма алай жюрек тазалыгы болган халкъды халкъыбыз. Атам бла амам да ол кезиуну адамлардыла. Ала бюгон-бюгече да манга юлго болганлай къаладыла. Алагъа ушаргъа насыпны Аллах берги эди!

- Ушагыбыз башланьры алдында хар таулу кеси бир тау кибикди, дединг. Баям, ол эр кишини юсюнден айтыла болур алай. Бюгонню эр кишиле уа къаллайла болургъа тийишдиле?

- Ата-бабаларыбызга ушагъанла. Жарсыгъа, бирде болалмай да къалабыз.

- Таулу тиширулагъа деген назмунда уа тиширулагъа бек уллу борчла салгана. Аны юсюнден айтсанг эди?

- Хау, къыйматларыбызны, ана тилибизни жаланда сен кесинг, таулу тишируу, сакъларыкъса, деп жазгъанма мен анда. Алай тойюлмюдо да? Миллетни тамблагы кюню ёсюп келген тёлюдеди, шёндю уа битеу сабийле элдеде окъуна орусча сёлешедиле. Ол а сиз, анала, ала бла тилибизде сёлешмегенигиз ючюндю. Къыйлыкъ, адет, адет тил бла бирге келедиле. Чынты таулу эр кишини ёсдорген да тиширууну борчу тойюлмюдо да? Динибизде, халкъыбызда да тиширууну къачы бек бийикди. Аны унутмазгъа чакъырама барыбызны да.

- Тууган кюнледе бир эселе чыгарган төре болуучуду. Не айтырга боллукъса сен аны бла байламлы?

- Бизни халкъгъа тууган кюнлерин белгилей турурча аллай насып келсин. Улуу Малкърны къартларындан эшитгенме бир бурунгу адетни юсюнден, Къагъыйланы Назифаны жазганыларында да тюбейдиле аны юсюнден айтыла. Эртте заманлада таулула сабий тууса, аны бир жылын белгилегендиле, андан сора уа жюз жылын, орталыккы белгилеген адет болмаганды. Халкъыбызны хар инсанында да тууган кюнню жюз жыл толгандан сора белгилей турурча насып берилсин. Бурунгу адетлерибизни жангъра башларгъа керекби?

Эселе уа... Этер ишинг этген ишингден аслам эсе, эртте-кечтен эсеп чыгарган тюз болмаз. Иги къууумларыбыз, умутларыбыз да алдадыла.

Ушакъны ЖАНГУРАЗЛАНЫ
Нажабат бардырганды.

Сайлау

Айырмалылары къауумунда

Кёп болмай Москвада «Россейни парклары» биринчи битеуроссей конкурсу эсеплери чыгарылгандыла. Алагъа кёре Нальчикни бла Грозныйни парклары къыралны беш иги паркларыны тизмесине киргендиле.

Алай бла «Жылны паркы. Улуу шахарла» бёлюмде «Къабарты-Малкъргъа – 100 жыл», Грозныйде – Бен Талал атлы, Белгородда – «Берега», Раменский атлы эм Набережные Челныде «Прибрежный» парка эм игилеге саналгандыла.

- Къабарты-Малкърны Башчысы Казбек Коконву башламчылыгы бла къурагъан парк республиканы юбилейине аламант сауалга болганды. Аны бла бирге саулай къырал ёттемленирча даража берилгенди. Жюриде эксперт къаууму санында РФ-ни Къурулуш министрствосуну, Россейни паркларыны ассоциациясыны, Табийгъат байлыкъланы сакълану

битеуроссей биригиюно, жер-жерли самоуправленианы битеуроссей ассоциациясыны келечилери да болгандыла. Аланы Нальчикни паркына бийик багъа бергенлери, шахарыбыз айбат бола барганын эм туризм жаны бла да даражасы кётюрюле барганына шагъатлыкъ этеди, - дегенди Нальчик шахар округу администрациясыны башчысы Таймураз Ахохов.

Эсге сала айтсакъ, Къабарты-Малкъргъа – 100 жыл» атлы парк бурунгу жыл ачылганды. Аны уллулугу 4,5 гектаргъа жетеди. Проектке кёре, табийгъатны кесича сакъланырына аслам эс бурулганды. Паркда баш жерни уа кёрмюч-павильон алады. Мында республиканы тарыхын игирек билирча кёп сейир шартла бла шагъырейленирге онг барды.

Проектни магъанасы - «Жашау журт эм шахар болуу» миллет проектини бла «Жараулу шахар тийрени къурау» къырал программаны жашаугъа бардырыгъады эм иги парклары сайларгъады.

Абаданна

Жашау ызы — изиликге итинчү

Бир-бир адамланы урунуу жолларын бир-эки тизгин бла айтып кыяллык-быз. Алай ол тизгинде адамны саулай да жашауу, тууган жерине, суйген ишине кертчилиги айтылады. Мен да бюгон аллай аламан адамны юсюндөн хапарларга сюеме.

Мурачаланы Юсуфну жашы Шамшудин Быллымны шолуну таматасы, эл администрацияны башчысы, коммерциялы болмаган дачала биригуюно да таматасы болуп кеп жылланы ишлегенди. Жаланда акылы, тэзюмю, сабырлыгы болган адам жалчыталыкты бу жууаплы кылуулукланы. Шамшудин Юсуфовичде бу шартла барысы да тамамыча болгандыла.

Бюгонлюкде ол пенсияга чыгып, тийишли солууды. Алай элини шамауат жашаууна тири кыатышады. Кесини тюзлюю, адамлыгы бла да эллилеринден уллу хурмет керэ, кыуанып жашайды.

Уллу Ата журт уруш башланганда, Шамшудин алтайлык сабий эди. Атасы кызауатда Сталинградны тийресинде сермешгенди. Анда жаралы болуп, госпитальга тыюенди, бираз бакыдырып, жангыдан Сталинград фронтха санитар болуп кыайтханды. 1942 жылда уа юйюрге Жашарбекни жан бергенин билдирген кыагыт келген эди. Ол Волгоград областны Алексеевский районунда асыралганды.

Алай бла, урушну заманында Жашарбекни юй бийчеси Аминат кыолунда тэрт сабий бла кыалады: абадан кызы Лиди бла гитчеси Шамшудин, дагыда ол заманда партизан отрядда болган абадан кыайны Аубекирни эки эгиз баласы.

1944 жылда мартда уа сакланмай турган бир уллу кыыйлык келеди. Ол заманда тэрт жыллык Шамшудин аланы

жюклеген машинаны кыайда турганын иш да эсгереди. Узак Кыыргызга элтен эдиле быланы. Кэчгюнчюкно юсюндөн айта, мени жигитим бирсиледен эсе бегирек насыплары тутханын эсгереди. Фрунзе областны Кант районуно Новоокровка элине тыюенди. Иги айнып башлаган, тап жерде орналган эл болганды, дейди ушагыбызды ол. Кыоншуда аламан адамла жашаганларын да сабийликден да эсинде тутады. Засухинле деген юйюрюно Шамшудин бла тенг жашлары болганды. Бир ауук замандан а ол бир болмачы сылтаудан элген эди. Баям, балаларына термиле болур эди, ол юйюр таулу сабийге кеси жашларына кыараганды. Эрттен сайын шолго тэбирегенинде аллына чыгып, бир татыулу затчыкыла бла кыуандыруучу эди ол элген сабийин жарлы анасы. Бирде бэрэкичле, бирде уа жемишле берир эди.

Алай жарык кезуочюк уа кыыйлыкдан эзилген жюреклеге, аз болсала да, бир асыу эдиле. Шамшудинни анасы Аминатны уа кыоншулары кеп заманга жетерча аш бишириге юйретген эдиле.

«Уллу кыазан бла бир шорпа этсе, гыржын биширсе, кеси ишде болганлыкты, сабийлини ач этмей туталганды. Анам а ол заманда «Заветы Ленина» колхозда чюгондюрде ишлей эди. Бизге кыоншу колхозлада нартох да эсдюре эдиле. Иш, не айтдыраса, бек кеп болганды. Эсимдеди, 4-чю бригаданы

таматасы Егор Четвериков, бешинчи классны бошаганымдан сора, жай соллу айлада мени да ишге чакырган эди. Эсенде, сабанлада урунганга кыа суу ташый эдим. Ма алай бла, бир аз заманыбызды да бошуна жибермей, жылланы ашырганбыз, - деп эсгереди Шамшудин.

Малкыар халкыга тууган жерлерине кыайтырга эркинлик бергенлеринде уа, Мурача улу 9-чу классны бошай болганды. Экинчи эшелон бла Былымга кыайтадыла. Окуюну бир ауук заманга кыаярга тыюеди анга. Ол кезиуде элде орта билим берген шол да жок эди, андан сора да, юйюрюно жангыз жашыча, анасына юй ишлерге, жашау кыуарга болушурга керек эди. Аны себепли колхозга кыурулуш кыаумга ишлерге киреди.

1962 жылда Шамшудин Кыабарты-Малкыар кыарал университетни химия-биология факультетине киреди. Бирздан а аны заочныйине кэчюп, Тырныаузуно вольфрам-маггандан комбинатыны кэмюр шахтасына ишлерге барады. 1964 жылда уа, студент болуп тургандай, биринчи керэ, устазча, шолкно босагы-асындан эхтем атлаганды. Школда да биологиядан бла химиядан окытханды. 1979 жылда уа аны Былымны орта шолкуну таматасы этип саладыла. Бу иш кыыйын болганлыктыга, бек сейр эди.

Шамшудин юй бийчеси Евдокия Мурадиновна бла эки жаш эсдюргенди. Хасанбий бла Асланбий устазланы юйюрлеринде эсөп, билимиле болгандыла. Ата бла ана балаларын адепиле, намыслыла болуп эсерлерин суюп, билген амалларын аймагандыла.

1983 жылда быллымчыла Шамшудини эл советни председателине айырадыла. Ол кезиуде ол шахар советни жалчыты комитетини, КПСС-ни шахар комитетини да келечиси эди. Мурача улу башчылык этген жылда элли турмушу иги жанына тырленгенди: маданият юй бла администрацияны мекамлары ишленгенди, неден да эхтемлендирген болум а элли газга кыошулуу болганды.

Солууга кетгинчи ол Былымны администрациясыны башчысыны кыуулугунда урунганды. Эллиле уа оноу излеп, соруулары бла да келип, Шамшудини оюмун сурачуудула. Мурача улуну биргесине жашы Асланбий юйюрю бла жашайды. Жарсыуга, юй бийчеси, аламан тишпур эм устаз, жашаууна кетгенли бир неччя жыл болады. Туудукларына бла аладан тууганлагыа кыуана жашайды бюгонлюкде Шамшудин. Халкыны суйген, не заманда да миллетине кыуулук этген инсан, дуния башына мамырлык, тынчылык тилей, хар тангнга алай чыгады.

ТЕМУКУЛАНЫ Асият.

Эсде тутуу

Билимин сохталарынан кыызганымаганды

Кыабарты-Малкыар Республиканы сыйлы устазы, бар мында эсген художниклени насийхатчылары, 50 жылдан артык заманын ичинде Нальчикде Пионерле юйюнде сабийлени сурат ишлерге юйретип турган устаз Андрей Лукич Каченко тууганлы бу кюнде 100 жыл болады.

ларына кыайтып, аны жангы тэлюсю бла шагырей болгандыла. Андрей Лукич аланы бир бирге хурмет эте, бир бирни сыйлай юйретгенди. Кюндюз сурат этген сабийле ингриде таматаракылы кыалай ишлегенлерине кыарагандыла. Бютюнда скульптурачылагы. Сейр эди ол. Андрей Лукич алай дерслери аны шолун башшаланы кыатларында кеп да даражалы этгенди.

Ол кеси окытхан сабийлени кыадарларына бек кыайтырганды. Аланы шолдан, студиядан сора да кеслерин кыайда, кыалай жюрютгенлерине эс бурганды. Устазын юйретуи сэзю кеплени тюз жолга салганды. Кертти да фахмуланы андан ары жолларын ызлап, излемлерин, программаларны билип, училищелеге, институтлагы, ака-

демиялагыа ийгенди, ала окыурга кирген жерлеге кеси барып, келлендиргени да болганды. Студияны кыабыргылары сохталарыны ишлери бла толтурганды. Аланы кыаралны кыалайындан да келген кыагытларын саклап турганды. Ала уа: «Мени багылы устазым!» - деп башлагандыла Лукичге айтыр сэзлерин.

Мухадин Кишев бир кэрмючюнде аны устазын сагыынган журналистлеге: «Башка эпледен келгенлеге дерслени ол солук юнде бардырганды. Мен Экинчи Чегемден жюрюгенме, онтэрт километри жауу. Баям, кыыйын кэрюнюп, бир заманда тохтап кыалама. Велосипедге кыюуп келгенди Лукич мени артыа чакырыргы. Краснодаргыа училищеге да ол тэзетип барганма. Артыа анда кыарал университетеде окугганма. Эки жерде да алган

кызыл дипломларымы биринчи анга келтирип кэрюзгенме. Ызы бла анама. Лукич, асыры кыуангандан, инбашында тагылып турган сурат алдырычусун сауга этген эди манга. Урушда жоюлган атам этеркини этгенди ол манга», - дегени эсимдеди.

Лариса Нурмагомедова айтханга кэре, студияга сабийле жай соллу айларында да жюрюгенди, анда кыалай бир сойселе да сурат ишлегенди. «Бирде ол тамата кыаумга ачыкларын кыооп да кетиучу эди. Бир эрши иш этип, бирибиз да жарытмагандыбыз аны - алай бийик эди сыйы арабызда. Ол, Уллу Ата журт урушну жигити, бизге ышанганын багылагандыбыз кыайсыбыз да». Лариса Андрей Лукич кенг жюрекли, сейирлик адам болуп, кесине мукыуладиса тарыханын эсгерэ эди.

Ол белги салмаганды сохталарына. Суратлагыа багыа сабийле кеслери бергенди. Устазын махтауун эшитирге уа суйгенди - ол эди алагыа бек бийик багыа. Жайда сабийле табыгыатда сурат этгенди. Ата-аналары аны Лукич бла кыайры да ийгенди. Аны сабийлеге урушхан, насийхат этген кылыгы болмаганды. Ариу сэз бла, кесини жашау халы, алда сохталарыны юлюглери бла юйретгенди. Тюзлюкери, иш келюпюкери, халаллыклары бла анга ушаргыа итингенди леа.

Каченко турист-краевед, кино эм сурат алдыры кружокланы да элтенди. Ары жюрюгенле жыйган материаллагыа кэре, Кыабарты-Малкыарны жаш жигитлерини юсюндөн «Огненный цветок» деген китап кыагыганды.

Андрей Лукич сексен юч жыл жашаганды. Минген артык сабийин тарыхыбызны, искусствону сюере, анга кыуулук этерге юйретгенди. Аны онеки окыучусу Художестволаны Россей академиясын бошагандыла, элден артыгы уа СССР-ни бла Россейни Художникле союзуна алынгандыла.

2011 жылда аны атын республиканы Суратлау искусстволаны музейине атагандыла. Жыл сайын 1 июнда, Сабийлени кыоруулауно кюнде, ол музейде Шимал Кавказын жаш художниклерини кэрмюч эришулери кыуалады.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Бизни белгиле художниклерибизни асламысы сурат этиучо тасхаларына аны кыолунда юйренгенди: Тэппеланы Хызыр, Лариса Нурмагомедова, Кыулийланы Азамат, Атабийланы Халимат, Азаматланы Светлана, Герман Паштов, Мухамед Кипов, Мухадин Кишев, Валерий Захохов, Юрий Чеченов, Андрей Колкутин, Зелимхан Индрисов, Анатолий Маргушев... Аланы саны кэпдю.

Ол кеси да аламан суратла этгенди. Алай а сурат этген - бир, сабийлини анга юйретген а - башха. Бош юйретген угый, жашау итинмеклик берген!

Биринчи Андрей Лукич аны юсюндөн Тэппеланы Хызырдан эшиттене. Эки жылны Кенделенде биргеме окуп, артыа Нальчикге кэчген кыарындашым, кезиулу каникуллагыа келгенинде, суратха усталыгы бла бизни сейирсиндирген эди. Ол заманда, артыа да аны юйретгени юсюндөн кеп ариу сэз эшиттене андан. 9-чу школда сурат этиу дерследе да окыутханды ол Хызырны.

Кеп жылла озгандан сора, Дагыстанда художестволу училищени, Ленинградда Репин атлы институту да бошаган Хызыр, Тюркде школ ачып, сабийлини юйрете башлаганында, анга Андрей Лукич аны дерслери болушханларын айта эди: «Ол не бу программа бла окыутханды, юйретгенди дерча да туюул эди бизни Андрей Лукич, алай а студияда ол кыураган хал, байламлык келлендиргенди, ариулукуну кэрюрге, багыаларга, аны ёмюрледе кыюргыа итинирге юйретгенди».

Жыл сайын окыу жыл башланганлай, тэреге кирип, Андрей Лукич шахар школлагыа айланып, сурат этерге суйгенлени чакырганды студиясына. Кеп айдан келе эди, бир эки-юч айдан а жаланда сурат этерге артык суйгенле калгандыла.

Тэрт кыауум жюрюгенди ары кюндюз, ингри сайын да. Ол заманда алагыа керекли боюла, карандашла, кыагыт окыуна кыыт эдиле. Ол затланы кыайгысыдан да устаз кеси кэргенди. Жумушха чыкыса, гитчелени таматалагы аманат этгенди. Алай бла усталыкыны тэлюден тэлюге этгенин аны сохталары жаш заманларында окыуна ангылагандыла эм бир бирге болушхандыла. Анда-мында окыуган сохталары юйге келселе, устаз-

Саугалау

Көп болмай Къазан шахарда «Акь къанатлы» деген XI Битеурросей кинофестиваль бардырылганды. Анга къыралны битеу регионларын-дан 295 адам къатышханды, ол санда бизни белгили журналистбиз, көп торлю битеурросей конкурсланы лауреаты Байсыланы Марзият да. Фестивальга ол орус тилде жарашдырылган «Монолог художника. Памяти Людмилы Булатовой» деген документли фильмин жиберген эди.

Биз Байсыланы Марзият бла ол фильмин жарашдырыу къалай ётгенини эмда бу эришиуге аны ашырырга нек кёлленгенини юсонден ушакь бардырганбыз.

Чыгъармачылыкь энчилигине — бийик багъа

- Марзият, алгышлайбыз жетишиминг бла. Кинофестивальга бу фильминг не ючюн сайлаганса?

- Арт жыллада профессионал даражада сценарийле жазыуьга сейирим уллу болгъаны себепли, былтыр Кинону Москвада школуна кирип, заочно окуй турама. Преподавательлерибиз а быллай фестивалланы юсеринден бизге терк-терк билдире туручудула. Нек дегенде алайга сохтарларыны атлары айтылса

магъаналды. Татарстанда бардырылган кинофестивальны юсонден алай бла билгенме.

Фильмини жигити Болатланы Людмиланы уа мен гитчелликден таныганма. Болмагъанча фахмулу суратчы эди. Таулу кийизлени искусствону бир торлюсюча сакъланыуларында аны къыйыны уллуду. А. Кузнецованы барышы да билген «Къарачайлыланы бла малкъарылыланы халкъ искусстволары» китабын жа-

рашдырыуда Людмиланы да юлюшо барды. Ол кийизлерибиз, накъышларыбыз унутулуп къалмаз ючюн көп иш этгенди. Кеси да кийиз ийлерге бек суйгенди. Республикага келген туристле аны ишлерин сатып алырга къачанда излендиле.

Мен конкурсха ашыргъан фильм а алгъа берууча алдырылган эди. Болатланы Людмила сау заманда режиссёр Гемулары Мадина бла эки кесекден къуралган беруу этген эдик. Арта уа мен, аланы къысхартып, режиссёр Тёплеланы Асият бла фестивальга жиберирча жангырхан эдик. Нек дегенде быллай эришулени кеслерини жорукълары бардыла.

- Сени оюмунга кёре, жюри бу фильме не себепден эс белгенди?

- Студент заманымда Болатланы Людмиланы бла аны баш иеси, фахмулу суратчы Виктор Абаевни фатарларын да жашап турганма. Аланы ишчи мекамларында да кюн сайын болуучу эдим. Суратчы болуу, халкъ усталыкъланы жангыртыу, ала унутулуп къалмазча этиуге жашауун жоралау бек къыйын ишди. Бизде аллай адамланы сыйларын кёторе билмейдиле, жарсыуьга. Мени жигитими къадары анга шагъатды. Алгын кёрмючледе малкъар тематика асламында Людмиланы аты бла байламлы болганды. Жарсыуьга, жашауун арт жылларында къарыуу жетип кюешалмай эди кийизле бла.

- Башында сен Кинону Москвада школунда окъуьганы юсонден айтханса. Сени бу жетишиминге уа анда къалай къарагандыла?

- Фестивальны шорт-листине тюшгенимлей окъуна, ала мени 100 мингсомлукь окъуу сертификат бла сауьгалагандыла. Сау болсунла. Мындан ары да билимими ёсдорюрге таукелме да, ол манга себеплик этер деп ийнанам. Документли фильмин алдырыу манга бек сейирди.

Аны көп ишлери энчи коллекциялагъа киределе. 90-чы жыллада андан сора кийизлеге алай уллу магъана берген адамны билмейме. Анна Кузнецованы китабына суратла ишлеуден да Люд-

мила уллу зауукьлукь тапханды. Дагьыда былайда таулу тиширыулары араларында бийик художестволу билими бла биринчи болгъанын да чертирчады. Аллай фахмулу адамны республикабызда бир торлю сыйлы атха тийишли кёрмегенлери мени бек жарсытады. Энци кёрмючюн окъуна къурамагъандыла.

Болсада музейде аны көп чыгъармалары сакълангандыла. Аны бир заманда кесине махтау излемегени манга бек сейир керюне эди. Жюрини бу фильме энчи эс белгенин да жигитиме жюрегимде уллу сыймеклигим болгъанын сезгенлери бла байламлы этеме. Нек дегенде сен жигитинг сыймей, алай чыгъарманга уа: «Сюеме!» – деп къычыргъанлыкьга, санга киши ийнанырыкъ тойюлду.

- Къаллай сауьгала бла белгиленгенди фильм?

- Диплом эм лавр къысым бла. Алыкьа дипломну копиясын интернет бла ашыргъандыла. Саугъаланы кеслерин а бу кюнледе сакълап турама.

- Башында сен Кинону Москвада школунда окъуьганы юсонден айтханса. Сени бу жетишиминге уа анда къалай къарагандыла?

- Фестивальны шорт-листине тюшгенимлей окъуна, ала мени 100 мингсомлукь окъуу сертификат бла сауьгалагандыла. Сау болсунла. Мындан ары да билимими ёсдорюрге таукелме да, ол манга себеплик этер деп ийнанам. Документли фильмин алдырыу манга бек сейирди.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.
СУРАТДА: Болатланы Людмила – биринчи тизгинде онг жанында.

Юйретуу

Таттымлы хантла

Бизни борчларыбыздан бири ёсюп келе турган тёлнюю тюз жолгъа салыргъа, иги затлагъа юйретиргеди. Мокь-аланы Гульнара да аллай ахчы ишле бла кюешегени баямды. Ол «Ашхана» проектин бардырады. Бу кюнледе «Азимут» къонакъ юйде сабийлеге хыярдан къаллай ашла этерге боллугуну юсю бла мастер-класс кёргозгенди. Хант къанганы жасалганын а энчи белгилерчады, хыярланы, жомакьдача, ариулукълары сабийлени, абаданланы да кёллерин жарытханды.

- Кыш бошалып жылы жаз келгени себепли, сабийлени не бла къууандырайым деп көп сагъыш этгенме. Сора уа кёзге да ариу, татыулу азыкьны хыярдан этерге боллугуу эсиме келип, быллай мастер-класс къураганма. Алай бизде бахчаллада битгенлеча угъай, керти да сабийле суйюп кюеширча, «карега для Золушки» деген сортну суйгенме. Бизни республикада аллайла табалмагъанма, сурашдыра кетип, аланы Кърымда болгъанларын билип, андан келтирирча амал этгенбиз, - дегенди Гульнара.

Ары келген сабийлени арасында беш жылдан башлап онбеш жыллары болгъанла да бар эдиле. Ала хар бири да буюрулган иш бла суйюп кюешгендиле. Биринчиден, хыярны баш жанын кесерге керек эди, ол жумушда анала да болушхандыла. Андан ары уа ала кеслери аны ичин ариулагъандыла, ызы бла ары салынырыкъ татха битилени

туурагандыла. Аланы хазыр этгенден сора «Азимуту» шеф-повары Къумукъланы Мадина сабийле хазырлагъанланы эт бла бирге биширгенди. Ызы бла гитчеле аны бла хыярланы ичлерин толтургандыла.

Хыярланы саны отуздан аслам болгъаны ючюн аланы бир ызыга биширирге амал болмагъанды. Аны себепли юлгоге бирин тынгылы жарашдыргандыла. Анча баланы къыйыны кирген хант а бек татыулу да, ариу да болгъанын келгенле барысы да энчи чертгендиле. Ызы бла сабийлени граматала бла сауьгалагандыла. Жашчыкъла бла къызчыкъла кеслери хазырлагъан хыярланы юйлерине элтгендиле. Аланы дагьыда пиринчтла, башха татыулу татха битимле бла толтуруп биширген суратларын а Интернетде салгандыла.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.
Сурат авторнуду.

Эришуу

Китап окъуучу даражасын кётюрю

Москваны политехника университети бла бирге Россейни китап союзу «Келир заманны китабы-2024» деген конкурсха къатышырга чакьырадыла. Бу эришуу халкъла аралы эмда жаш тёллю проектле даражалада бардырыллыкьды. Анга къатышырга уа Россейден эмда тыш къыралладан онёртден башлап отуз беш жыллары толган жаш адамла эркиндиле.

Чыгъармачылыкь конкурсну мурагы уа – жашланы бла къызланы жамаутны арасында китап окъуу тёрени бютюн жайыу эмда аны даражасын кётюрю жаны бла проектлерине тутхулукьлукь этиу бла байламды. Ол кеси да бир ненча бёлюмден къуралады.

Алайды да, аны «Окъууну жангы форматлары» деген номинациясында энчи биреулен неда къауумла хазырлагъан проектле китап окъууну жангы амалларына аталырга керекдиле. Мында техниканы эмда технологияланы магъаналы айныу даражаларын да эсге алырга тийишлиди.

«Социал рекламада» уа суратла, видеолла неда пакатла этерге керекди. Алада китап окъууну тёрели неда жангы амаллары (торлюлери) ачыкъланырга тийишлидиле.

«Сетьледе жайыу» – бу да энчи бир адам неда къауумкъауум къатышырга боллукь бёлюмюду. Мында да къурауу акцияла, башха жумушла да китап окъууну торлю-торлю амалларын жайыуьга себеплик этерге эмда аланы жамауатха баямларга керекдиле.

«Келир заманны суратлау» атлы бёлюмде уа тематика эркинди. Анга къатышыр ючюн юч неда он сурат этерге керекди. Башха айтханда уа, ала бир сериялы болуулары изленеди. Алай эсе да, аланы бюгюнню неда келир заманны китапларында басмаларга жарарча хазырлангандыла эс буруллукьду.

Андан сора да, проектге бир башха авторну оюмлары, башламчылыкьгы бла къатышырга жарарыкъ тойюлду. Биреуню иши хайырланылганы белгили болса, ол адам эришууден чыгъарыллыкьды.

Конкурсну эсеплери аны къурагъанланы официал сайтларында басмаларыкъдыла. Финалгъа чыгъанлагъа интенсив курс къурауулыкьды. Хорлагъаннга уа кесини эришууге хазырлагъан проекттин аны башламчыларыны бла партнёрларыны ишлерине чеклеринде жашауда бардырырча, айнытырча онг берилликди. Призёр даражагъа чыгъган огьесе экинчи-ючюнчю жерлени алган проектле уа конкурсну эксперт советини келечилерини сауьгалары бла белгиленирикдиле.

Эришууге къатышырга излегенле аны бла байламлы завякаларын жыйырма жетинчи апрельге дери orgfuturebook@yandex.ru адресге иерге керекдиле.

ТРАМЛАНЫ Зухура.

Неди ийман? Биреулен саусуз анасына кыарайды, аны кыатында жашаган а – угъай. Кыайсыды ийманлы? Атмырзаланы Тахир хажи айтханнга кёре, анасына кыараган. Биреулен кюн сайын ачыуланганлай, тегерегин ашаганлай жашайды, аны кыатындагы уа тынчды, адамлагъа алгышыла этгенлей, ариу айтханлай, кёллендиргенлей турады. Кыайсы ийманлы болганы кимге да баямды. Бир-бирде сейир окуна этесе, кыуруда ачыуланп, кычырып-тойюшоп жашаганлагъа

ююрледе бир бирни ангыламаулукъ, гурушхалыкъ эсленеди. Нек? Ата-анала совет жыллада, ол заманы идеологиясында ёсгендиде. Сабийлери уа – динлеге, ийнанган адамлагъа жол ачылган кезиуде.

Белгилисича, таматаланы бла балаланы араларында бир бирни толугу анылау бир заманда да болмаганды. Хар тёлуюно кесини энчи кыадары аны бла бирге дуниягъа, жашаугъа да – энчи кыарамы. Хау, абаданланы бла жашланы жоллары башхаракъды. Алай аланы

ла. Ачыкъ айтыргъа керекди: бир-бир интернет ресурсла кертиси бла да жаш адамланы тюз жолдан тайдырадыла. Сабийни кылыгында тюрлениуде эсленгенлей, таматала, мычымай, уялмай, бизге айтыргъа керекдиле. Абаданланы асламысында дин жаны бла билимлери болмаганы себелли, балалары бла тап сёлешалмайдыла. Биз алагъа болушаллыкъбыз. Манга бир ненча кере анала келгендиде. Андан сора школда окугъан кызылары бла тынгылы ишлегенбиз. Шукур, бусагъатда ала вузда жетшимли окуйдула».

Хау, бююнлюкде жаш адамланы диннге сейирлери уллуду, алай ала ышангылы, билимли адамдан угъай, Интернетде излейдиле сорууларына жууапла. Анда уа ёлюмге жиберирге, отха тюртюрге хазырла кёлдюле. Ол ёлюмге элтген оюнланы кыураганла киммедиле? Иймансызла. Аланы баш шартлары: башхалагъа сыймекликлери жокъду.

Элекку улу айтханнга кёре, адамны ийманнга жюреги ачылыргъа керекди. Абаданланы жокъду эркинликлери сабийлерине намаз этерге бююругъа, балала да эркин тойюлдюле таматалагъа оную этерге. Ол хар кимни кесини энчи ишиди. Сёзсюз, дин жаны бла билимни жайган уллу сууапды. Жаланда Ахматланы Назир хажини телевиденияда беруилерини хайырындан кыаллай бир адам диннге, ийманнга келгенди! Кеслерини ыразылыкълары бла.

- Жарсыуугъа, бир-бир жаш адамла иймансыз ата-аналарына иги болмайдыла. Мухаммад файгъамбарны (Аллахны саламы анга болсун) жууукъ тенги Абу-Бакрны кызы муслиман динни тутханды. Бир жол анга кыарт анасы кыонакыгъа келгенди, ол а мажюсю болганды. Кыыз Мухаммад файгъамбаргъа барып: «Мажюсю анама кыалай кыараргъа керекме?» – деп сорганды. Ол: «Сый, хурмет эт, ол сени анангыды»,- деп жууапплаганды. Бу сёлени унутургъа жарамайды,- деп эсгертеди ушагыбызда Анджела Амшукова.

Атмырзаланы Тахир хажи уа: «Бир жол манга бир адам келип: «Ююм кыыйныкындан толуду, сабийлерибиз,

кесибииз да кыуру ауруп турабыз»,- дейди. Анасын не заманда кёре баргъанын сорамда, ол а: «Он жыл болады аны жокъламагъанлы»,- дейди. Мен анга хар ыйыкыдан аны бла тубеширге, кюн сайын а телефон бла сёлешип саулуугъу сураргъа бюурама. Бир ауукъ замандан ол: «Сау бол, жашауубуз тюрленди, ююме кыууат да кыайды»,- деген эди. Атасына-анасына хурмет этмегенни турмушу алаамат кыуараллыкъ тойюлдю»,- дегенди.

«Жди меня» деген беруиде сабийликлеринде атылганла игичи аталарына аналарын излеп тапханларындан сора кыаллай насыппыла болгъанларына сейир этесе. Бардыла дунияда ийманлары, адамлыкълары, сыймекликлери болган инсанла...

Кыатындагы баланы кёрюп болмагъан, алада жаланда аманны кёрген, аууздан эриши сёзден сора башха зат чыкмагъан, кир ниетли адам иймансызды, кюн сайын намаз этсе да. Таулуланы алгын аппаларын-ынналарын эсгерсек, ала кыаллай огурулула эдиле. Кимге да ариу сёз тапхан, аманны-игини да жашаугъа тийишдире билген, кыуруда алгышыла айтхан нюрлю акъсакълаларыбыз. «Кыор болайым жанынга», «санга ёлейим», «ариуум» - кыаллай бир кёллендирген, кыууандырган сёз эшите эдик кюн сайын. Сыймеклики сёлери ийманны шартларыдыла

Жарсыуугъа, бусагъатда ююрледе сыймеклик таркыя барады. Аталарындан-аналарындан кыалган юйлени юлешалмай, туугъан эгечле бла кыарындашла сюдлеге киредиле. Юй бийчелери бла айырылгъандан сора кеп атала жылла бла сабийлерин кёрмейдиле, билмейдиле. Айырылыу кыан кыаршылыккыны, ол борчну жокъ этмейди, ата – аталай, сабий а сабийлей кыалады... Бу шартла сыймеклики кыуруй баргъанын кёргозтедиле. Ата-ана баланы жюрегине сыйымасала, балала да кыартайган аталарына аналарын жокъларгъа ашыкъмасала, не ийманны, сыймеклики юсюнден айтыргъа боллукъду? Сыймеклик – ол сыйлы ийманды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Сагъышла

СЮЙМЕКЛИК АРИУ ИЙМАНДЫ

кыарасанг, табийгъатны ариулуугъуна сейир этип, нек ышармайдыла, кюн сайын гуржынлары, саулуукълары ючюн шукур нек этмейдиле? Ачыуланганлары, кююп-бишип баргъанлары сыфатларын жаныуаргъа ушатханын нек эслемейдиле? Соруюла, соруюла, соруюла...Элеккуланы Хасан айтханнга кёре, намаз адамны кеси кесин тыяргъа, низамгъа юйретеди, намаз – ниетни тазалауду. «Ийман – ол саулай дуниягъа да игилик излеудю», - дейди Хасан хажи.

Шёндю кеслерини ийманларына ийнанганла, аны бла бирге ниетлери кир, кылыкълары да осал болгъанла кёлдюле. Баям, не заманда да таза жюрекли адамла аз болган болурла. Недеди ийман, кыайдады ол?

Шёндю кырал керти диннге берилгенге бир тюрлю чырмау этмейди. Мен журналист ишим юсю бла тамата тёлуюден кеп адам бла тубешенге. Ала юйде намазлыкъ, Кыуран болгъаны ючюн тюрмеге атхан заманланы эсгеричюдюле. Бусагъатда намаз этгенлери ючюн тутмайдыла. Алай бу огурулу ышын изындан кеп

байламлыкълары юзюлсе уа, хар зат да оюлукъду, тозуарыкыды.

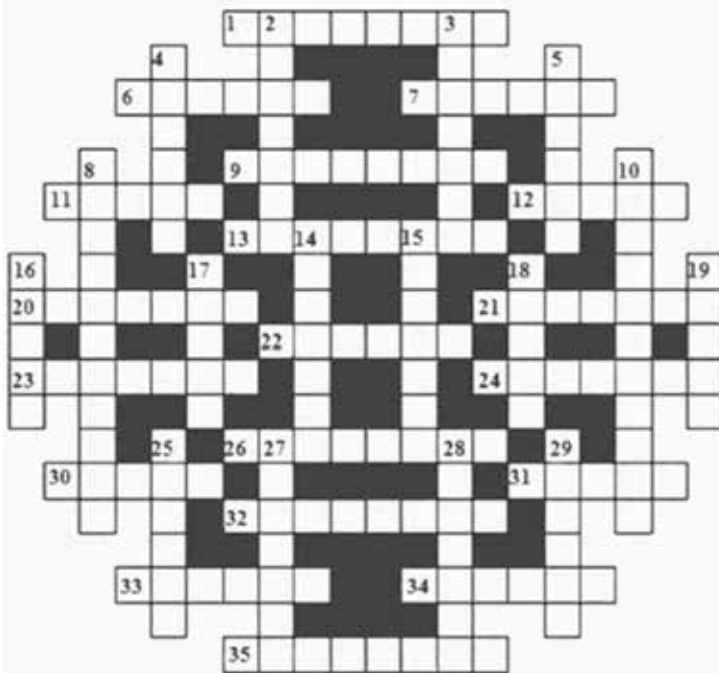
Жарсыуугъа, шёндю терактланы асламысын дин бла байларгъа кюрешгенле кёлдюле. Аны эшитген ата-анала сабийлери намаз этип башласала, алынадыла, кыоркыадыла. Бизни республикада дин жайылып башлагъан токъсанынчы жыллада бир-бирле жашларыны неда кызыларыны намазлыкъларын окуна кюйдюрюп тургъандыла. Ким хорлады? Жаш адамла. Ала аталарына – аналарына динни магъанасын ангылатып, тёлуюмлюе болгъандыла, муратларына да жетгендиде.

Муслиманланы дин управленясыны башчысыны болушлукъчусу Анджела Амшукова айтханнга кёре, кызылары хиджаб кийселе, кеп атала-анала ыразы болмай тургъандыла: телевиденде шахидкаланы кёргенлеринден сора, ала динден кыоркыа этедиле. Заман а ол кыоркыууну эритди, жокъ этди. «Ийнанган адам бек алгъа башхаланы сыйген, алагъа хурмет этген, игилик излеген, таза ниетли инсанды»,- дейди Амшукова. – Ата-анала уа дин сабийлерин жамауатдан айырыкъ сунады-

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Кыыйны кююннге айтылган ариу сёз. 6. Ашны сыйлысы, башы. 7. Биченликде бурулуп этилген жип. 9. Тукъум бёлюмле. 11. Берекетлик. 12. Аш этиучю адыр. 13. Нарт. Аны аты бла тукъум болганды нартлада. 20. Кичиген жер аны излейди. 21. Тау эл. 22. Чыбыкылы буруу. 23. Аллай адам ач, жалангач болмайды. 24. Халыладан эшилген жасаула. 26. Бай адам. 30. Кыанатлыны буруну. 31. Кышны белгиси. 32. Таууккыну саугъасы. 33. Кыайтып бир ишни этиу. 34. Улуу тырман этиу. 35. Жабышыучу ханс.

ЁРЕСИНЕ: 2. Кёзбау шүх. 3. Былай болса, тап тышмез деген ийнаныу. 4. Кынгыр мюйюзлю ийнек. 5. Амал. 8. Адамгъа келишими болмагъан хал. 10. Амалсызгъа жан аурутуу эм болушуу. 14. Ускурчу. 15. Ол Кызан шахарда жашайды. 16. Эрттен бла тюз ортасы заман. 17. Бек кеп инсанлы кырал. 18. Бир-бир кыралланы онуючу органлары. 19. Затны мурдору. 25. Сары кётетли юлкю. 27. Малкыарда ийнаныу терек. 28. Ушакчы. ханарчы. 29. Ол онуючу даражаны излейдиле кепле.

Газетни 40-чы номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

ЭНИНЕ: 7. Бажыган. 8. Чапыракъ. 9. Таймураз. 11. Самаркыу. 12. Ата. 13. Чаллыкъ. 14. Кыакылау. 15. Кыалам. 17. Уста. 19. Аркыа. 21. Ынна. 22. Алма. 25. Кыутас. 29. Тыхык. 31. Жубанч. 32. Бал. 33. Атомчула. 34. Алматачы. 35. Алдауукъ. 36. Чабырла.
ЁРЕСИНЕ: 1. Жабалакъ. 2. Чырымалыу. 3. Байракъ. 4. Баймакъ. 5. Жыйрыкыла. 6. Сарафан. 10. Заба. 11. Сакъа. 15. Кыабакъ. 16. Манас. 18. Сын. 20. Кыум. 21. Ыркымылау. 23. Айбатлыкъ. 24. Гыстыла. 26. Ушба. 27. Айла. 28. Аначыла. 30. Куудуш. 31. Жаммаш.

Хожаны хапарларындан

Кыой баш бла тамата

- Элни байы бла, Хожа бла да шүх болсам, манга мында киши жуукъ эталлыкъ тойюлдю. Билесе: эфенди бла, кыади бла арам игиди, - дегенди бир ингирде биреулен кыатынына.

- Тюзсе,- деп, кыатыны эрине ыразы болганды. Ала, сагъыш эте кетип, байны бла Хожаны кыонакыгъа чакыргъандыла.

Кыатыны ашарыкъ хазырлагъынчы, юйюно иеси кыонакълары бла бирге олтуруп, хапар айтып тургъанды. Ол байны Хожадан эсе сыйлы кёргенди. Аны тегерегине айланып, кыуланып тургъанды, Хожагъа уа уллу эс бурмагъанды. Хожа аны кёзбаучулугъун жаратмай тургъанды.

Бир заманда шапала жетгендиде. Хант кыанганы юсю тюрлю-тюрлю ашарыкълардан толганды. Олтургъанланы арасында Хожадан тамата уа болмагъанды, алай кыой башны байны аллына салгъандыла.

Хар ким ашап башлагъанлай, Хожа, узалып, кыой баш тургъан табакыны кесини аллына тартханды. Аны кёрюп, юйюно иеси кыайгыгъа кыалганды. Не айтыргъа билмей, амалсыздан:

- Кыой, Хожа, аны кыой. Этден аша. Ол осал затды. Мен бу баш деген затны арталыда сыймейме. Адамны кыарыны аурутады, - дегенди.

- Билеме, мен да аны ючюн алама. Байыбызны кыарыны аурумасын да, меники аурусун,- деп, баш сюекни кесине бюютюнда жууукъ тартып, Хожа ашап башлагъанды.

Алчыланы белгилегендиге

Мир элли межгитинде сабийлени арасында ислам динни эм иги билгенлени ачыкклау жаны бла төрели эришиуле баргандыла. Быйыл ала Чегем району башчысы Юрий Борсовну башламчылыгы эмда КЪМР-ни Муслийманларыны дин управлениясыны болушлугу бла кыурагандыла.

Муфтий Хазраталий Дзасежев, жыйылганланы алгышлай, району элдерини иймаларына бла устазлагы ислам динден билим бергенлери, сабийлени иги хазырлаганлары ючюн ыразылыгын айтханды.

Тобешиуге жаш тёлону ишлери жаны бла министр Азамат Люев да кыатышкан эди. Ол иги билим көргөзгөн жашланы бла алааны устазларын алгышлап, алчылагы саугала бергенди.

Эм иги билимиле, тириле Чегем району башчысыны атында сауга болгандыла. Тобешиуге кыатышканла быллай сейир жумушну

кыураганлагы ыспас этгендиге, мындан ары да алааны бардырырга кереклисин айтхандыла. Эришиуле уа Рамазан айны кезиуонде болган эдиле. Аны себепли ингирде жыйылганлагы бирге аууз ачдырыр мурат бла межгитни ийманы Къумукъланы Азамат хант столла кыураганды.

Тобешиуге Чегем району башчысы Юрий Борсов, иймам Абу Ханифа атлы ислам университети ректору Чочайланы Шарабутдин, къадий Мисирланы Хызыр, муфтийни орунбасары Алим Сижажев эм башхала кыатышхандыла.

Сууаплыкь алгъангыла

КЪМР-ни Жамауат палатасыны Жаш тёлө совети сыйлы Рамазан айда Нальчикде республикалы сабий реабилитация арада турган сабийлеге байрам кыураганды.

Алагы конфетле, сабий ашла, катетерле, бинтле эм адамгы биринчи керек болган башха затла да бергендиле. Алааны алыргы 85 минг сом кыоратылганды. Ол ачаны социал сетыны хайыры бла хайыргы онг табылганды.

Жаш тёлө советни келечиси Марина Бейтуганова айтханнга кере, ала, сабийлеге сауга беруу бла кытулуп кыалмай, байрам кыурап, кёллерин көтөрүр муратлары болганды. Ол себепден биргелерине аниматорланы да келтиргендиге.

Акцианы бардырырга Нальчикни «Ночные волки» байкер клубу да иги болушханды.

– Быллай жандаурулукь ишлени кесибиз бардыра туруучубуз. Болсада бу иги башламчылыкь кыошумчулукь этмей болмаганбыз. Сабийле мотоциклерибизге улуу эс буржаны ботюн кыуандырады. Кёлле алааны юслеринде суратха тыошерге да сыйгендиге. Биз быллай тобешиуге не заманда да ыразыбыз, – дегенди клубну

келечиси Сергей Марковский.

Жаш тёлө советни келечилери гитчелеге атап быллай акцианы биринчи кере бардырганларын, ары дери жаланда билим беруу бла байламлы жумушла өтдюргенлерин да кыурагандыла.

Реабилитация араны тамакта медсестрасыны кыулугун толтурган Тамара Шогенова белгилегенича, быллай тобешиугеде сабийле болмаганча жарыкь, тири боладыла. Ол алааны саулукьларын кючлеге себеплик этеди.

– Саусуз сабийле окыуна кыуанадыла, арбачыкылада жюригелени да төспөрге тартадыла. Бу алаамат ишди, онг табып, терк-терк келе турсагыз, бек сюерикбиз, – дегенди ол.

Акцианы кезиуонде Нартада школ-интернатха да жандаурулукь этилгенди. «Республикада юйорледен бири, энчи кыошумчулукь этерге сыйюп, быстыр жууган машина алып бергенди. Биз аны иелерине тапдырып, борчубуздан кыуулганбыз», – дегенди Марина Бейтуганова.

Материалланы басмагы ТИКАЛАНЫ Фатима, МОКЪБАЛАНЫ Зукура, ХОЛАЛАНЫ Марзият, КУРДАНЛАНЫ Сулейман хазырлагандыла.

Бир ыйыккыны ичинде

Умуллангыргыан атламла

Сабий чыгармачылыккыны «Кюн шахар» академиясында «Нальчанка» тепсеу кыуауму республикада, кшоншу регионлада да бардырылган конкурслагы тири кыатышып, атын айтдырады. Сөз ючюн, былтыр назмучулукь эмда миллет маданият жаны бла «Шуёхлукьну чеклери – Кыбарты-Малкьар» деген VIII халкыла аралы эришиуге кыатышып, гранпри кюллу болганды. Алгыракылада уа Владикавказда Шимал Кавказдан отуз эки ансамбль кыатышкан «Жаз башыны фахмулары» деген фестивалда да гранпри сауганы алып, экинчи эмда ючюнчө жерлеге тийишли болуп кыайтханды.

Фестивалда жаш артистле жангы «Жаз башы» эмда «Гыранча», «Гьатхэ кыафэ» тепсеулерин көргөзгөндиге. «Дагестанская сюита» деген

тепсеулер уа байрамгы кыуанч кыошханды.

«Нальчанка» халкь тепсеуле ансамблини юйретичюлери да белгиленмей кыалмагандыла: Гайыланы Ларисагы, Мадина Филингагы, Руслан Бөковха, Рами Дарокагы, Кантемир Назрановха сыйлы грамотала берилгендиле.

Саугыга «Кюн шахарда» фахмулу сабийлени лицейини директору Жаппуланы Тамара

да тийишли болганды. Ол ёсюп келген тёлону окытуугы, айнытуугы, маданиятны байыкыландыруугы себеплик этгени ючюн белгиленгенди.

Кёп болмай, а Нальчикде Кырлар концерт залда Дуния Артик комитетни Шимал Кавказда келечиси кыурап, «Жаз башыны фахмулары» деген ат бла битеуроссей фестиваль-конкурс бардырылганды. Анда да «Нальчанка» хорлам болдурганды.

Усталыкыла бла шагъырейленгендиге

Кыбарты-Малкьар кырал университетни юч жюзден аслам студенти «Россеиде Иш. Онганы заманы» Битеуроссей армарканы республикалы урумуна кыатышхандыла. Аны башламчысы уа окыу юйно Карьераны айнытуу арасы болганды.

Алай бла КЪМР-ни кыыркыдан артык компаниясыны бла биригуюндо келечилери алада болган усталыкыланы юслеринден хапарлагандыла. Иш беруичюле алада урунганлагы жална кыалай төленгенни эмда социал тутучулуккыланы, ишчи жерле кыалай болумлада кыураганыларын юслеринден да билдиргендиге.

Армарканы чеклеринде, андан тышында да, университетни окыу бёлюмлерини бла маданият араларын көрмючлери кыураганды. Анга уа

региону мектеплеринден беш жюзден аслам окыучу кыатышханды.

Алагы университетни преподавательлери мында кыалай усталыкыла бла байламлы билим алыргы болуугун аныглатхандыла. Школчулагы вузга кирирге кыалай онгла, окыуу ызла эмда кыалай бир бюджет жерле барлыкларыны, университетден сора кыайда ишликлерини эмда студент жашауларында дерслеге жюригеленден сора да кыалай хайыры жумушла бла кюреширча онгла барлыкларыны юслеринден да айтхандыла. Андан тышында да, студентле усталыкь жаны бла хазыркыдан мастер-классла бардырып, кыонакъланы хар бёлюмю кесини энчиликлери бла шагъырейлендиргендиге.

Эсгерте кетейик, энди быйыл июнда окыуна университет аны мурдорунда болган онбир институтда, колледжде эмда медицина академияда окытулган юч жюзден аслам программага тийишлиликде билим берирге абитуриентлени алыргы хазырыды.

Байламлыкъланы кючлер муратга

РФ-ни ФСБ-сыны КЪМР-де Чечки управлениясыны кыулукчулары, Росгвардияны Ставрополь крайда бла КЪМР-де управленияларыны ОМОН кыаумларын аскерчилери бла бирге «Минеральные Воды» эм «Нальчик» халкыла аралы аэропортлада кезуюно ийренуле бардыргандыла, деп билдиргендиге бизге кюч ведомствону пресслужбасындан.

Жарауаны кезиуонде аэропортлада кыыралны чегинден өтгөн кезиуде торлю-торлю ведомстволла тийишли излеу-тинтиу жумушланы бирге бардырыну низамын кыатлагандыла. Байламлыкъланы кючлер мурат бла кыыралны чегинден өтгөндө бузукчуланы ачыкклау да тинтилгенди.

Төлеулени — заманынга

Хурметли жамауат!

Кёп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этиу ючюн төлөрге кереклисин сиз биле болурсуз. Аны фатарланы иелери ай сайын берирге борчлудула. Төлеуюно багыасы жашау журтну өлчөмине кере тергеледи. Фатар неде да хайырлансын – башха туююлду. Алай бла төлеуюно бермей кыутулур амал жокьду. РФ-ни Жашау журт кодексини 154-чю, 155-чи, 156-чы,

169-чу статьяларында аны юсюонден хар неда жик жиги бла айтылады.

Тынгылы ремонт бла бизни республикада тийишли фонд кюрешеди. Анда сизни энчи счөтуугузну юсюоу бла соруюугуз бар эсе, **8-800-700-64-12 эм 42-56-29** телефон номерле бла сөлешип неда **regoperator.07@mail.ru** электрон почтагы жазып билирге боллукьсуз. Фонду адреси: **Нальчик, Горький атлы орам, 17А.**

«Заман» газетни редакциясыны коллективи газетде кёп жылланы ишлеп кетген **АППАЙЛАНЫ Татууно** жашы **Музафарны** туудугу **АКСОРОВ Тамиран Заурбекович** замансыз ажымлы өлгенине бушу этгенин билдиреди эмда аны жууукъларына бла ахууларына кыайгы сөз береди.

Учредительле: Кыбарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретары),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зукура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный – 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь – 40-28-97. Секретариат – 40-93-62. Корректоры, специалистле – 42-63-52.

Газет Басманы эм асламын информацияны эркинликлерин кыоруула жаны бла Кыбарты-Малкьар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрда регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагы «КЪМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кере 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГАНЛА:

Жангуразланы Нажабат - дежурный редактор, Кучукъланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Ахматланы Люоза (1,2,4,12-чи бетле), Бийчеккуланы Жаннета (3,11-чи бетле), Гельяны Валентина (9,10-чу бетле) – корректорла.

Тиражы 1758 экз. Заказ № 760

Багысы эркинди.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbr_50@mail.ru